

MĂRTURII ALE UNEI HOTĂRÂRI ISTORICE, AȘTEPTATĂ „DE O MIE DE ANI...”

Nicolae Petrescu

În istoria noastră multimilenară atât de greu încercată, lupta pentru păstrarea gliei străbune, pentru unitate, dreptate socială și națională a constituit trăsătura sa fundamentală. Veacuri de-a rândul, milenii, locuitorii spațiului dintre Carpați, Dunăre și Marea Neagră au trebuit să poarte, în condiții grele, lupte necurmate împotriva dușmanilor invadatori atrași, după scrierile cronicarilor, de „frumusețea și rodnicia pământului nostru”, „fără searnă pe lume”, dar aflat „în calea tuturor răutăților”. Cu toate dificultățile pe care le-a avut de înfruntat, poporul român a stat vajnic la datorie, animat de nobilele sale idealuri.

Aspirația spre unire a însuflețit lupta românilor secol după secol, fiind flacăra ce le-a luminat conștiința, le-a încălzit inimile și le-a călit voința, devenindu-le sprijin în clipele de restriște ori temei pentru speranțele viitoare. Făcând o scurtă retrospectivă a epopeii naționale, Nicolae Bălcescu menționa: „Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari, care întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului, spre a o manifesta lumii. Pentru dânsa ei trăiră, munciră, suferiră și muriră. Pentru dânsa Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare se luptară toată viața lor îndelungată și traseră asupra-le năvălirea îngrozitoare a turcilor, pentru dânsa Mihai cel Viteaz cade ucis în Câmpul Turda, pentru dânsa Șerban Cantacuzino bea otravă, pentru dânsa Horia moarte cumplită pe roată suferă...”¹.

Uriașa ridicare la luptă pentru dreptate socială și națională sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan a deschis calea revendicărilor politice cu caracter social și național din *Supplex Libellus Valachorum* (1791), iar tradițiile sale i-au apropiat pe românii transilvani de Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Câteva decenii mai târziu, din zecile de mii de piepturi ale românilor aflați la Marea Adunare de la Blaj s-a auzit dorința fermă, arzătoare, pronunțată răspicat: „Noi vrem să ne unim cu țara!”.

Această stare de spirit, trăită intens și dincolo de Carpați, manifestată cu ardoare și pe plan extern în cadrul propagandei internaționale a cauzei românești, și-a găsit întruchiparea în actul săvârșit la 24 ianuarie 1859. El a reprezentat, potrivit aprecierilor domnitorului Principatelor Unite, „triumful unui princip mântuitoriu ce viază cu tărie în inimile românilor, principiul frăției românești. El ne-a scăpat de pierzare în trecut, el ne reînvie în timpul de față, el ne va duce la bine și la mărire în viitor”².

¹ Nicolae Bălcescu, *Scrieri alese*, București, 1973, p. 110.

² *Mesagii și proclamații ale lui Cuza Vodă*, Vălenii de Munte, 1910, p. 16.

Izbânda a fost mare, dar nu deplină, deoarece multe teritorii românești rămăneau sub ocupație străină în afara fruntariilor tânărului stat ce-și cucerea independența prin jertfele de sânge din 1877, în câmpiile din sudul Dunării. Desăvârșirea unității de stat, deziderat de veacuri al poporului român, rămâne în continuare aspirația supremă profilată simbolic ca „o stâncă de granit”, „unirea românilor” constituind visul „de fier”³ al poetului nostru național, ca și al întregii suflări din vatra vechii Dacii.

În Transilvania ultimului sfert de veac XIX, lupta pentru unire a cunoscut noi forme prin mișcarea iredentistă care, întemeiată pe principiul naționalităților, urmarea eliberarea pământurilor aflate sub stăpânirea austro-ungară, ea fiind continuată și peste Carpați de mișcarea memorandistă, prin activitatea „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor”, iar din 1914, de „Liga pentru unitate politică a tuturor românilor”.

Odată cu declanșarea primului război mondial România, care încercase preîntâmpinarea lui, nu s-a putut menține neutră mult timp, aflându-se în centrul presiunilor exercitate de cele două tabere ale marilor puteri. Conjunctura era prielnică și nu trebuia pierdută, după cum scria Nicolae Iorga în „Neamul Românesc” din 21 august 1916: „A sosit ceasul în care cerem și noi lumii, cinstit, cu arma în mână, cu jertfa a tot ce avem, ceea ce alte neamuri mai fericite au de atâta vreme, unele fără a fi vărsat o picătură de sânge pentru aceasta: dreptul de a trăi pentru noi! Dreptul de a nu da nimănui rodul ostentărilor noastre... iar toți cei care au rămas în vechea țară îngustă nu pot avea decât un singur rost: Munca, și o singură lozincă: Unirea”.

În timpul desfășurării războiului, lupta românilor din Transilvania pentru unire nu a putut fi continuată cu aceeași intensitate, din cauza măsurilor luate de autoritățile maghiare. Foarte mulți dintre români au fost trimiși pe front, iar conducătorii lor au fost nevoiți să adopte o atitudine de expectativă sau să plece în străinătate. O parte din ei au rămas totuși în Transilvania, pe pozițiile apărării cu intransigență a intereselor naționale în presă ori în parlament. Cei nevoiți să emigreze în diferite părți ale lumii au constituit organisme proprii: „Comitetul național al românilor din Transilvania și Bucovina”⁴ la Paris, „Comitetul de acțiune al românilor din Transilvania, Banat și Bucovina” în Italia⁵. Aceste organisme propagau cu asiduitate cauza românească ori o susțineau în cadrul congreselor naționalităților asuprite din monarhia austro-ungară, desfășurate în primăvara și toamna anului 1918 la Roma și New York.

Spre sfârșitul războiului, când prăbușirea Puterilor Centrale devenise evidentă, forțele politice ale românilor din Transilvania au ieșit din expectativă și au

³ Mircea Dumitriu, *Mihai Eminescu*, în: *Făuritori ai Independenței și Unității Naționale*, editată de Muzeul Național de Istorie, București, 1978, p. 189.

⁴ 1918, *Unirea Transilvaniei cu România*, ediția a III-a, București, 1978, p. 574.

⁵ Șerban Constantinescu, *România în Războiul pentru întregirea neamului (1916-1918). Marea Unire – Repere cronologice și comentarii*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 1998, p. 46.

trecut la regroupare în vederea intensificării luptei pentru afirmarea drepturilor naționale. Mulți dintre patrioții români din Transilvania parcă dădeau curs îndemnului lui Emil Isac din poemul dedicat orașului său drag: „Fraților, veniți, căci v-am chemat să veniți acasă./ Doar este al nostru, căci a fost al nostru Clujul./ Glasul nostru trezește sufletul lui Iancu/ Și se cutremură pădurile din munții lui Gelu”⁶.

La 12 octombrie 1918, Comitetul Executiv al Partidului Național Român, reunit la Oradea, devenea, potrivit rezoluției elaborate, organul provizoriu de conducere a Transilvaniei și reclama pentru națiunea română dreptul de autodeterminare „ca liberă de orice înrăurire străină, să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere”⁷.

Ca urmare a prevederilor de reorganizare a Austro-Ungariei într-o federație de state independente – când Transilvania încă se afla în componența Ungariei –, împăratul Carol I de Habsburg adresează, la 16 octombrie, manifestul *Către popoarele mele credincioase*, care a stârnit un val de proteste din partea populației române. Protestele au culminat cu citirea rezoluției Comitetului Executiv al Partidului Național Român în Parlamentul de la Budapesta, la 18 octombrie 1918⁸.

Declanșarea revoluției burghezo-democratice devenind iminentă, s-a considerat necesară unirea forțelor politice într-o singură mare acțiune dirijată de un consiliu național „care să preia conducerea teritoriilor locuite de români.” Drept urmare, la 30 octombrie s-a constituit la Budapesta Consiliul Național Român Central. După o a doua ședință, ținută tot la Budapesta, Consiliul Național Român Central și-a fixat reședința în Arad, în casa familiei Dr. Ștefan Cicio Pop, de unde au pornit toate acțiunile hotărâtoare în pregătirea marelui eveniment din 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia⁹.

Pe fondul dezorganizării autorității imperiale prin izbucnirea revoluției, Iuliu Maniu a organizat, împreună cu ofițerii români, „Sfatul soldaților români din Viena”. Clădirea fostului minister de război a fost repartizată reprezentanților diferitelor naționalități, iar două regimente românești au fost trimise la Praga, în sprijinul revoluției cehe. Toate unitățile românești venite la Viena de pe frontul italian erau îndrumate spre Transilvania¹⁰. Din 31 octombrie, la Timișoara se crease primul Consiliu Militar Român.

În vederea contracarării actelor de dezordine și violență din partea autorităților maghiare intrate în derută, Consiliul Național Român Central a hotărât crearea organizațiilor proprii pentru menținerea ordinii. Prin ediția specială a ziarului „Unirea”

⁶ Mircea Dumitriu, *Emil Isac*, în: *op. cit.*, p. 304.

⁷ Muzeul Național de Istorie a României, nr. inv. 68256.

⁸ Ioan Scurtu, *Alba Iulia, 1 Decembrie 1918*, București, 1988, pp. 104-106.

⁹ Extras din ediția specială a ziarului „Adevărul”, organ al secțiunii române a PSD, Budapesta, 21.X./3.XI.1918, p. 1, în: *Muzeul Național de Istorie, Crestomație III – Epoca Modernă*, București, 1981, p. 220; vezi și Ioan Scurtu, *op. cit.*, pp. 107-111.

¹⁰ Constantin Kirîțescu, *Istoria Războiului pentru întregirea României, 1916-1918*, ediția a II-a, vol. III, f.a., pp. 366-367.

din 4 noiembrie a fost adresată populației chemarea pentru constituirea consiliilor locale și a gărzilor naționale. Pe această linie, Consiliul Național Român Central a hotărât înființarea de gărzi naționale în teritoriile românești¹¹.

Spre a elucida o situație echivocă și a contracara manevrele guvernului maghiar de a se erija în continuare în autoritate supremă pe tot teritoriul Transilvaniei, Consiliul Național Român Central a hotărât la 9 noiembrie trimiterea unei note diplomatice cabinetului de la Budapesta, pentru a i se recunoaște exercitarea „puterii depline de guvernare asupra teritoriilor locuite de români în Ardeal și Țara Ungurească”¹².

După eșuarea tratativelor cu reprezentanții guvernului maghiar, care persistau în menținerea „Ungariei milenare”, Consiliul Național Român Central s-a pronunțat pentru desprinderea definitivă de statul ungar¹³. În urma contactelor stabilite la Iași cu reprezentanții cercurilor politice ale României s-a ajuns la necesitatea convocării unei adunări „în timpul cel mai scurt posibil”, de preferință la Alba Iulia, adunare „la care să participe mulțime cât mai mare și reprezentanții consiliilor locale de pretutindeni”, în vederea proclamării unirii pe temeiurile drepturilor și libertăților democratice”.

Hotărârea Consiliului Național Român Central a fost adusă la cunoștință opiniei publice internaționale prin manifestul *Către popoarele lumii*, publicat în 20 noiembrie, în care se denunța atitudinea guvernului maghiar de a contesta revendicările sacre ale națiunii române pe pământul său strămoșesc. Documentul preconiza unirea neîntârziată a Transilvaniei cu România și dădea asigurări opiniei publice mondiale privind accesul neîngrădit al celorlalte naționalități la drepturile și libertățile democratice: „Națiunea română din Ungaria și Transilvania nu dorește să stăpânească asupra altor neamuri. Lipsită cu desăvârșire de orice clasă istorică stăpânitoare, națiunea română prin ființa sa însăși este întruparea democrației celei mai desăvârșite. Pe teritoriul său strămoșesc națiunea română este gata a asigura fiecărui popor deplină libertate națională și organizarea sa în stat liber și independent o va întocmi pe temeiurile democrației, care va asigura tuturor indivizilor aflați pe teritoriul său egalitatea condițiilor de viață, unicul mijloc al desăvârșirii omenești”¹⁴.

Decizia fiind luată, la 15 noiembrie Consiliul Național Român Central a publicat regulamentul pentru alegerea deputaților în Marea Adunare Națională ce urma să aibă loc în 12 zile, prin desemnarea a câte cinci reprezentanți pe circumscripție.

Numeroasele documente intitulate *Hotărârea noastră* păstrează adeziunea cetățenilor din diferite localități la ideea unirii Transilvaniei cu România și decizia de a trimite reprezentanți la Marea Adunare Națională. Voința de veacuri,

¹¹ *Manifest către națiunea română*, 6 noiembrie 1918, în: Ioan Scurtu, *op. cit.*, pp. 112-113.

¹² *Ibidem*, pp. 115-116.

¹³ *Ibidem*, pp. 119-120.

¹⁴ Ziarul „Unirea”, Blaj, 10/ 23 XI. 1918.

nestrămutată, în împlinirea marelui deziderat reiese din partea finală a acestor documente: „În această hotărâre a noastră aşternem tot ce au dorit strămoşii noştri, tot ce ne încălzeşte pe noi, cei de faţă, şi tot ceea ce va înălţa pururi pe fiii şi pe nepoţii noştri”.

Prin hotărârea din 20 noiembrie privind convocarea Adunării Naţionale s-a stabilit data de 1 decembrie şi locul desfăşurării: Alba Iulia, considerată o „Mecca a neamului românesc”. Aici erau aşteptaţi, „afară de cei care vor reprezenta (...) toate păturile sociale ale naţiunii noastre, însuşi poporul românesc în număr vrednic de cauza mare şi sfântă.” Apelurile şi manifestele consiliilor naţionale din diferite zone sau localităţi mobilizau românii la marea lor adunare. În fiecare din ele erau chemări pline de patriotism şi patetism în genul apelurilor Consiliului Naţional Român din Blaj: „Veniţi cu miile, cu zecile de mii. Lăsaţi pe o zi grijile voastre acasă, căci în această zi vom pune temelie unui viitor mai bun şi fericit pentru întregul neam românesc... În haine de sărbătoare, sub falfăirile faldurilor noastre naţionale, cete de cete, să intraţi în bătrâna cetate, atât de bogată în momente de glorie şi suferinţe ale trecutului nostru. E ziua când se va hotărî asupra sorţii noastre pentru o veşnicie. Veniţi şi juraţi că nedespărţiţi vom fi şi uniţi să rămânem de aici înainte cu fraţii noştri de pe tot cuprinsul pământului românesc”¹⁵.

În acele zile premergătoare Marii Adunări Naţionale, întreaga suflare românească de dincolo de Carpaţi, din marile oraşe până în cătunele pierdute între cetinile munţilor, a fost cuprinsă de o vie emoţie, de o stare de spirit de cea mai înaltă simţire patriotică. Pe bună dreptate remarca Lucian Blaga: „Pentru marea, istorica adunare de la Alba Iulia, unde s-a hotărât alipirea Transilvaniei la patria-mamă, n-a fost nevoie de o deosebită pregătire a opiniei publice. Pregătirea se făcuse vreme de sute de ani”¹⁶.

Femeile alcătuiră, prin munca lor fără preget, strai de sărbătoare şi drapele tricolore – cel al comunei Lupşa a fost lucrat într-o singură noapte, spre exemplu. Şi delegaţiile au poruit la drum. De data aceasta, urmaşii iobagilor ce sângeraseră de-a lungul secolelor pe drumul Bălgradului cerând zadarnic dreptate domnilor făceau o altfel de călătorie, animaţi de speranţa împlinirii grabnice a marelui vis din totdeauna: unirea cea mare a tuturor fraţilor. În cale nu au putut să le stea nici intemperiiile şi nici potrivnicia duşmanilor.

Înghesuşi în trenuri ce nu mai pridideau să intre în Alba Iulia (biletul colectiv de tren al delegaţilor din Lugoj se mai păstrează şi astăzi), călătorind în căruţe sau deplasându-se pe jos, cetele sub faldurile tricolorului şi în refrenele cântecelor patriotice alcătuiau, fiecare, câte un alai sărbătoresc. Veneau la Alba Iulia, în cetatea în care, la 1 noiembrie 1599, intrase Mihai Viteazul. Atunci se întruchipase pentru prima dată marele vis, din nefericire atât de curând destrămat, dar rămas moştenire generaţiilor următoare.

¹⁵ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 130.

¹⁶ Lucian Blaga, *Hronicul şi cântecul vârstelor*, Bucureşti, 1965.

Alaiurile entuziaste ce asaltau bătrâna cetate aduceau cu sine năzuința fierbinte de a pune „temelie viitorului fericit, în liniște, fără tulburări, cu demnitatea unui popor conștient de sine!”.

La 30 noiembrie conducătorii Partidului Național Român și ai Partidului Social-Democrat, reuniți într-o consfătuire, au supus dezbaterilor proiectul de rezoluție privind unirea cu România și organizarea Transilvaniei pe baze democratice. După cum reiese din *Procesul verbal al Marii Adunări Naționale a Poporului Român din Transilvania, Banat și Părțile Ungurene, ținută în 1 decembrie 1918 la Alba Iulia*, în sala cercului militar din cetate, delegații convocați prin manifestul din 7 / 20 noiembrie 1918 al Marelui Sfăt Național Român s-au întrunit în număr complet pentru „decurgerea adunării”. Participau 1228 de delegați oficiali care reprezentau aspirațiile tuturor categoriilor sociale și profesionale din cele 130 de cercuri electorale.

Adunarea a fost deschisă de către dr. Ștefan Cicio Pop, președinte al Consiliului Național Român Central. Președinte al Marii Adunări Naționale a fost ales George Pop de Băsești, fost luptător memorandist, conducător încercat al Partidului Național Român din 1902, care în alocuțiunea sa a dat glas voinței unanime: „Vrem să zdrobim lanțurile robiei noastre sufletești, prin realizarea marelui vis al lui Mihai Viteazul: Unirea tuturor celor de o limbă și de o lege într-un singur și nedespărțit stat românesc”.

După ce Vasile Goldiș a invocat dreptul poporului român ca „legitimul proprietar al pământului ce fusese o dată Dacia Romană”, și pe acela al „națiunii române de a fi liberă” și pe care „il recunoaște lumea întreagă”, a citit „Rezoluțiunea Adunării Naționale de la Alba Iulia din 18 noiembrie/ 1 decembrie 1918”. Primul punct al istoricei hotărâri menționa solemn: „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie 1918, decretează unirea acestor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România”. Celelalte prevederi ale documentului alcătuiau programul burghezo-democratic al înfăptuirii unirii. După cum reiese din stenograma ședinței Adunării Naționale, momentul a fost emoționant. Întrebarea adresată de președintele George Pop de Băsești Adunării Naționale, dacă „primește proiectul de Rezoluțiune”, a fost urmată de „aprobări entuziaste și însuflețite aclamații îndelungate.” Odată cu votarea în unanimitate a „Hotărârii”, în continuare președintele a citit proclamația:

„Adunarea Națională a poporului român din Transilvania, Banat și Părțile Ungariei a primit Rezoluțiunea prezentată de Vasile Goldiș în întregimea ei și astfel: unirea acestor provincii românești cu celelalte provincii surori lipite ei, este pentru toate veacurile pecetluită. (Urmează clipe de delir, îmbrățișări între frați, sărutări, urale și nesfârșite aplauze)”.

Aceeași stare de spirit a freneziei și vitalității exuberante a cuprins și mulțimea celor peste 100.000 de oameni atunci când delegații de la cele opt tribune amenajate pe „Câmpul lui Horea” au prezentat semnificația înălțătoare a momentului ce-l trăiau.

În ziua următoare Consiliul Național Român Central și-a depus mandatul, asumat democratic, în competența Adunării Naționale care, pentru conducerea și reprezentarea intereselor poporului, a înființat Marele Sfat Național Român. În scurtă, dar eficientă activitate, Consiliul Național Român Central a fost guvernul revoluționar al Transilvaniei, îndeplinindu-și misiunea cu succes.

În alcătuirea Marelui Sfat Național Român intrau 200 de delegați aleși din rândul reprezentanților cu mandat. Completarea până la 250 de locuri, reprezentând configurația deplină a noului organism, urma a se face prin cooptare. Președinte a fost proclamat George Pop de Băsești. Din Marele Sfat Național Român a emanat Consiliul Dirigent, cu rolul de guvern provizoriu al Transilvaniei. Începând din 4 decembrie 1918 sediul său a fost stabilit la Sibiu, unde și-a desfășurat activitatea până la 4 aprilie 1920 când, ca urmare a eforturilor privind consolidarea și desăvârșirea unificării administrative, prerogativele sale au fost preluate de guvernul de la București.

În patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României, în cadrul inestimabilelor valori care prezintă în mărturii originale, eu o mare putere emoțională, tradițiile glorioase ale luptei poporului român pentru unitate, apărarea integrității teritoriale și a suveranității statale, se află numeroase obiecte și documente evocatoare ale Marii Unii de la 1 Decembrie 1918. Îngălbenite de timp, purtând patina vremii ori având unele neîmpliniri de ordin tehnic sau din cauza emoției ce a făcut mâna să tremure sau ochiul să lăcrimeze, toate ne aduc în minte copleșitoarea stare sufletească a celor ce au pregătit sau au participat la înfăptuirea visului de veacuri al poporului român. Pe filele mandatelor peste care s-au așternut implacabil semnele timpului, fie că se numeau procese verbale, credenționale, împuterniciri sau „hotărârea noastră”, se văd diferitele semnături, de la cele ale țăranilor vârstnici deprinși de o viață să mănuiască doar coarnele plugului, la ale tineretului studios, toate exprimând manifestările entuziaste ale populației românești care, pe baza principiilor democratice, și-au ales reprezentanți în consiliile naționale locale, au desemnat delegații care să reprezinte, în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, voința fermă de unire într-un singur stat național. Fotografii de epocă au fixat pe memoria peliculei pregătirile delegațiilor pentru drumul ce urmau să-l facă la verhea chemare „Acum ori niciodată”, sau marea afluență a mulțimii adunate în jurul cetății. Tot de atunci se mai păstrează câteva steaguri tricolore și altul cu imaginea simbol a acvilei romane și înscrisul: „LEGIUNEA ROMANĂ MDCCCXVIII/ VISUL DE VEACURI SE ÎNDEPLINEȘTE”.

Multe documente înfățișează activitatea desfășurată în spirit democratic pentru pregătirea marelui act istoric. Trei dintre acestea prezintă o importanță deosebită: „Declarația de Independență” din 12 octombrie 1918, „Rezoluția Adunării

Naționale de la Alba-Iulia” din 18 noiembrie/ 1 decembrie 1918 și „Proclamarea Unirii Tuturor Românilor”¹⁷.

Primul document a fost considerat multă vreme creația lui Vasile Goldiș, socotit „omul condeiului, stilizatorul impecabil de comunicate, cugetătorul politic de mare talent”¹⁸. Toate aceste calități rămân incontestabile pentru marele patriot și cărturar care a fost Vasile Goldiș, însă paternitatea documentului i-a fost contestată chiar de acela care i-a dat rostirea în memorabila ședință a Parlamentului de la Budapesta. În *Schița autobiografică* din ale sale *Memorii*, Dr. Alexandru Vaida Voevod arată că dactilografiasse textul Declarației în locuința sa de la Olpret, iar după ce l-a citit pe 12 octombrie în prezența colegilor săi din P.N.R., adunați la hotelul Park din Oradea, a fost reținut de Vasile Goldiș spre a fi tradus în limba maghiară. Traducerea a urmat textul inițial, singura modificare fiind făcută cu acordul lui Alexandru Vaida Voevod, prin înlocuirea termenului de „națiune daco-romană” cu „națiunea română”. Deși lui Alexandru Vaida Voevod i se atrăsese atenția că riscă să se expună, împreună cu familia sa, unor represalii din partea autorităților maghiare dacă va citi declarația în Parlamentul de la Budapesta, acesta nu s-a lăsat intimidat. Pe 18 octombrie 1918 a dat glas declarației, arătând că în acele „clipe istorice fiecare român simte la fel ca mine și inima fiecărui român e pătrunsă de aceleași sentimente, dorințe și speranțe cărora eu le-am dat expresie”¹⁹.

Datorită importanței sale covârșitoare ca act ce a premers hotărârea istorică de la 1 Decembrie 1918, Declarația de Independență a fost, la inițiativa Consiliului Dirigent al Transilvaniei, transcrisă cu tuș negru pe pergament tare, purtând semnătura „pentru conformitate” a dr. Laurențiu Oanea, unul dintre notarii Adunării Naționale de la Alba Iulia.

„Rezoluțiunea Adunării Naționale de la Alba-Iulia din 18 noiembrie/ 1 decembrie 1918” reprezintă un pergament al cărui text este la fel de important prin prevederile sale pe cât este de cunoscut. Actul conține semnătura lui Ștefan Cicio Pop în calitate de vicepreședinte al Adunării Naționale și pe aceea a lui Laurențiu Oanea, notar. Sürprinzător, lipsește semnătura lui George Pop de Băsești, președintele Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia.

Explicația a fost dată de inginerul Enea Grapini, veteran al mișcării și fost membru al Consiliului Național Român Central, cu ocazia unei vizite la Muzeul Național de Istorie a României în 29 martie 1975. Născut la 1835, George Pop de Băsești avea 83 de ani când a venit la Alba Iulia. Venerabila vârstă și sănătatea precară a vechiului luptător naționalist dădea semne îngrijorătoare. Din această

¹⁷ Documentele se află în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României, cu nr. inv. 68255, 68256, 68257; a se vedea și Cornelia Apostol, Emil Dumitrescu, *Valoroase documente din patrimoniul național evocatoare ale Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918*, în: „Muzeul Național”, vol. VIII, București, 1995, pp. 97-101.

¹⁸ I. Clopoțel, *Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România*, Cluj, 1926, p. 38. Vasile Goldiș a fost considerat autorul textului Declarației de Independență și de către Silviu Dragomir, conform declarațiilor sale, publicate de Ioan Scurtu în: *op. cit.*, p. 103.

¹⁹ Alexandru Vaida Voevod, *Memorii*, vol I, Cluj-Napoca, 1994, p. 128.

cauză, în 2 decembrie 1918, cu suferința agravată, a plecat la fiica lui din Deva, doamna Elena Hosu-Longhin, însoțit de dr. Kiș-Odeșteanu, avocat rezervist în armata austro-ungară și de încă un tovarăș de drum, tot din Sălaj. Din Deva aceștia l-au condus acasă, la Băsești, unde a decedat la începutul primăverii.

În asemenea condiții, bătrânul președinte nu mai putea zăbovi câteva zile nici la Alba Iulia și nici la Sibiu. Trebuia însă realizat urgent documentul Unirii, ca piesă aparte, extrasă din proeesul verbal al ședinței, care să vestească voința de eliberare și unire decretată la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia de poporul nostru și să facă dovada pretutindeni și peste veacuri, în fața oricărui for internațional. Și încă, nu scris cu cerneală pe hârtie obișnuită, ci pe pergament scris cu tuș negru, ca să dăinuiască peste secole. O atare operație nu se putea face la Alba Iulia, ci numai la Sibiu, și necesita câteva zile bune de lucru. Rezultatul a fost textul *Rezoluție de Unire*, transcris corect cu tuș negru pe pergament de piele, mai dur și mai bățos, în ediție mai simplă, autentificat prin semnăturile dr. Ștefan Cicio Pop în calitate de vicepreședinte și dr. Laurențiu Oanea în calitate de notar (secretar) al Adunării Naționale.

După acest concept original s-au mai făcut două exemplare, tot originale. Execuția acestora a fost superioară din punct de vedere artistic: pe pergament de piele moale, maleabil, cu inițialele în tuș roșu, iar textul în tuș negru, cu litere de tip „redis”, parafate de asenuea prin semnăturile dr. Ștefan Cicio Pop în calitate de vicepreședinte și dr. Laurențiu Oanea în calitate de notar (secretar) al Adunării Naționale.

Un exemplar al „Documentului unirii” a fost prezentat de către delegația Ardealului regelui Ferdinand, în București, și a rămas în păstrare în palatul vechi din Calea Victoriei, unde a fost distrus în urma incendiului din anii următori.

Al doilea exemplar, tot în ediție de lux, a fost predat și încredințat guvernului României, oare ulterior l-a depus la Conferința de Pace de la Paris, în ianuarie 1919. Delegația României a luat cu ea diferite documente spre a reprezenta interesele țării cât mai bine, dar prin felul în care s-au desfășurat lucrările înaltului for internațional speranțele ei au fost deșarte. Nu întâmplător tot Alexandru Vaida Voevod își amintea de un cadou oferit regelui Ferdinand, un exemplar de lux al volumului cu Tratatul de la Versailles care avea pe o copertă de argint pe Nike, celebra statuie scoasă fără cap la Samotrake, folosită „ca un simbol al păcii, care s-a încheiat fără cap”²⁰.

Exemplarul existent, păstrat în Muzeul Național de Istorie a României, este conceput ca original de prezentare în ediție simplă a documentului, după care s-au făcut apoi celelalte două exemplare menționate, în ediție de lux.

Dacă cele două exemplare în ediție de lux au fost aduse la București în 14 decembrie 1918 de o delegație a Marelui Sfat Național Român, conceptul original a fost păstrat cu grijă de dr. Laurențiu Oanea. După ani, acesta l-a încredințat lui Alexandru Cicio Pop, fiul binecunoscutului luptător pentru unire, împreună cu *Declarația de Independență* făcută de Alexandru Vaida în Parlamentul de la Budapesta

²⁰ Alexandru Vaida Voevod, *op. cit.*, vol. II, p. 98.

în 1918 și cu *Extrasul din stenograma Adunării de la 1 Decembrie 1918, privitor la Hotărârea Adunării în legătură cu Unirea Transilvaniei cu România*.

În urma gestului de înaltă conștiință patriotică al lui Alexandru Cicio Pop, valoroasele documente au intrat în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României, prin actul de donație 190/ 1974. De atunci ele sunt admirate cu emoție de numeroase grupuri de vizitatori. Privindu-le alături de fotografia delegației Marelui Sfat Național Român, care în 14 decembrie 1918 aducea la București actul Unirii, ne revine în memorie alocuțiunea primului ministru al României întregite, rostită cu acel prilej:

„De o mie de ani vă așteptăm și ați venit să nu ne mai despărțim. Sunt clipe în viața unui neam de fericire atât de mare că răscumpără veacuri întregi de dureri. Bucuria noastră nu e bucuria unei singure generații, ea e sfântă cutremurare de fericire a întregului popor românesc, care de sute și sute de ani a stat sub urgia sorții celei mai cumplite, fără a pierde credința lui nestrămutată în această zi care ne unește și care trebuia să vie, care nu se putea să nu vie”²¹.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Documente și memorii

1. Blaga, Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, Editura Tineretului, București, 1965
2. Clopoțel, Ion, *Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România*, Cluj, 1926
3. Iorga, Nicolae, *Voința obștii românești*, Editura Militară, București, 1983
4. Vaida-Voevod, Alexandru, *Memorii*, vol. I-III, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995
5. ***, *1918 la români*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983
6. ***, *Muzeul Național de Istorie, Crestomație III – Epoca Modernă*, București, 1982

Lucrări generale și speciale

1. Apostol, Cornelia; Dumitrescu, Emil, *Valoroase documente din patrimoniul național, evocatoare ale Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918*, în: „Muzeul Național” vol. VIII, București, 1995
2. Bălcescu, Nicolae, *Românii supt Mihai Viteazul*, Editura Minerva, București, 1977

²¹ Ioan Scurtu, Ion I.C. Brătianu. *Activitatea politică*, 1992, p. 49.

3. Constantinescu, Șerban, *România în războiul pentru întregirea neamului (1916-1918). Marea Unire – Repere cronologice și comentarii*, București, 1998
4. Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, vol III, Editura Casa Școalelor, București, f.a.
5. Netea, Vasile, *Spre unitatea statală a poporului român*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979
6. ***, *Pagini de glorie. Făuritori ai unității și independenței naționale*, Muzeul Național de Istorie, București, 1983
7. Pascu, Ștefan, *Făurirea statului național unitar român*, vol. I-II, Editura Academiei R.S.R., București, 1983
8. Scurtu, Ioan, *Alba Iulia, 1 Decembrie 1918*, Editura Sport-Turism, București, 1988

MEMENTOS OF A HISTORIC RESOLUTION EXPECTED „FOR A THOUSAND YEARS...”

- Abstract -

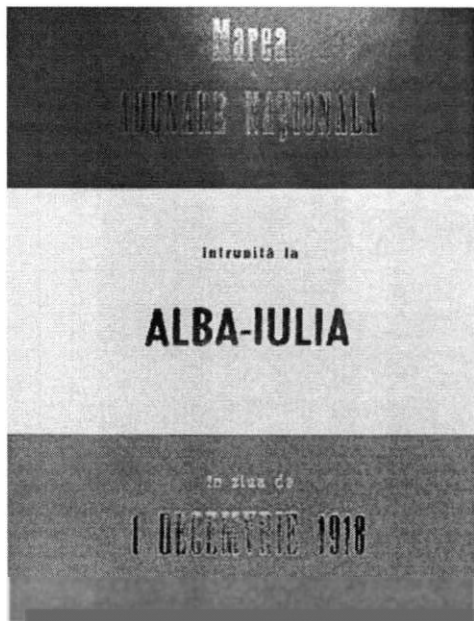
After a brief survey of the Romanian people's century-old struggle for national unity, the article focuses on the efforts towards the achievement of the historic Union Act of 1 December 1918. In doing so, the author has referred to documents which belong in the patrimony of the National History Museum of Romania: the *Declaration of Independence*, the *Resolution of the National Assembly of Alba Iulia*, the *Proclamation of the Unification of All Romanians*.

The political engagement for the right to independence and national unity of the Romanian population of Transylvania is emotionally evoked, as are the preparations of masses of residents across the country to join the Grand National Assembly in Alba Iulia.

Consiliul Comunal și Garda Națională din comuna Agârbiciu, Muzeul Național de Istorie a României (MNIR), F4691.

The Local Council and the National Guard from the village of Agârbiciu, the National History Museum of Romania, F4691.

Volumul cu „credenționale”, MNIR, F 14803.
A collection of allegiance statements, NHMR, F 14803.

Drapelul Legiunii Române, 1918, MNIR, F 12120.

The colours of the Romanian Legion, NHMR, F 12120.

CONVOCARE

in several north countries

a nașterii române din Ungaria și Transilvania la Alba-Iulia, cetate istorică a neamului nostru, pe ziua de Duminică la 18 Noembrie v. (1 Decembrie n. s.) a c. la orele 10 a m.

Sunteti conștienți, că a nu fi de cei, care vor reprezenta în chipul aștelui mare sau mic, pălărie socială aceluiaș, mustră, în această istorică adunare, unde se va hotărî soarta neamului nostru, poate fi mai rău, decât să prezentați jessays populare românești, în numele științei de cauza mare și slăbită. Se vor lua îngrădiți, ca înălțarea voastră să fie deosebită și să fie deosebită în conștiința celor ce se vor hotărî.

Întrucât Constituția Națională a făcut toate pregătirile de după pentru regele american, un fraț Woodrow Wilson sunt rugat să dozeze și să fie tot atototul

Într-una din cele mai importante surse de informare, *„Luceafărul”*, în numărul 10 din 1990, se afirmă că, în perioada 1989-1990, în România au fost înregistrate 12.000 de cazuri de HIV, iar în anul 1990, în România au fost înregistrate 12.000 de cazuri de HIV, iar în anul 1990, în România au fost înregistrate 12.000 de cazuri de HIV.

For more information, contact the nearest U.S. Consulate, Central National Registry, or Atty.

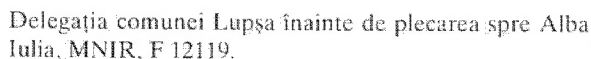
Pe lângă aceste considerații, în creșterea sa, căci încă se așteaptă creșterea substanțială a
forței de muncă, în anul 1981.

doi:10.1017/S0007122612000058

MODELE ȘFAT AL NAȚIUNII ROMÂNE DIN HUNGARIA ȘI TRANSILVANIA

Dr. Gheorghe Crisan

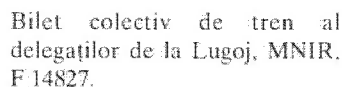
Dr. Stefan C. Pop

The delegation from the village of Lupşa before their departure to Alba Iulia, NHMR, F 12119.

Apelul privind convocarea Marii
Adunări Naționale de la Alba
Iulia, MNIR, F 49427.

Appeal for the Grand National
Assembly at Alba Iulia, NHMR,
F 49427.

A collective train ticket of the delegates from Lugoj, NHMR, F 14827.

*Sfințirea drapelului și depunerea jurejurământului
 în jur drapelului național românesc și susținerea în toate Căsu-
 țilele naționale române. Nu voi da decât în serviciul național românesc, pe care nu-l voi părăsi! Ca
 aici un can și sub mică împrejmuire, Apoi și-mi ajute Dumnezeu!!!
 Președinți politici: Iuliu Maniu, Vasile Poniș
 Președinți militari: General Traian Brătianu, Colonel Traian Bocu
 Viena, 4/17 Nov 1918 Societate Spasim
 Națională
 Școala Oprean*

Sfințirea drapelului C.N.R.C. la Viena, 4/17.XI.1918, MNIR, F 4705.

Sanctification of the colours of the Romanian Central National Council in Vienna, 4/17 Nov. 1918, NHMR, F 4705.

Delegația localității Gălțu în drum spre Alba Iulia. MNIR, F 12125.

The delegation from Gălțu on their way to Alba Iulia, NHMR, F 12125.

(Città di dipendenza) N. S. Chiesa: Chiesa e parrocchia, chiesa di dipendenza o chiesa di appartenenza - Chiesa di appartenenza - Chiesa di appartenenza - Chiesa di appartenenza

[illegible]

1. *...the ... of ...*
 2. *...the ... of ...*
 3. *...the ... of ...*
 4. *...the ... of ...*
 5. *...the ... of ...*
 6. *...the ... of ...*
 7. *...the ... of ...*
 8. *...the ... of ...*
 9. *...the ... of ...*
 10. *...the ... of ...*
 11. *...the ... of ...*
 12. *...the ... of ...*
 13. *...the ... of ...*
 14. *...the ... of ...*
 15. *...the ... of ...*
 16. *...the ... of ...*
 17. *...the ... of ...*
 18. *...the ... of ...*
 19. *...the ... of ...*
 20. *...the ... of ...*
 21. *...the ... of ...*
 22. *...the ... of ...*
 23. *...the ... of ...*
 24. *...the ... of ...*
 25. *...the ... of ...*
 26. *...the ... of ...*
 27. *...the ... of ...*
 28. *...the ... of ...*
 29. *...the ... of ...*
 30. *...the ... of ...*
 31. *...the ... of ...*
 32. *...the ... of ...*
 33. *...the ... of ...*
 34. *...the ... of ...*
 35. *...the ... of ...*
 36. *...the ... of ...*
 37. *...the ... of ...*
 38. *...the ... of ...*
 39. *...the ... of ...*
 40. *...the ... of ...*
 41. *...the ... of ...*
 42. *...the ... of ...*
 43. *...the ... of ...*
 44. *...the ... of ...*
 45. *...the ... of ...*
 46. *...the ... of ...*
 47. *...the ... of ...*
 48. *...the ... of ...*
 49. *...the ... of ...*
 50. *...the ... of ...*
 51. *...the ... of ...*
 52. *...the ... of ...*
 53. *...the ... of ...*
 54. *...the ... of ...*
 55. *...the ... of ...*
 56. *...the ... of ...*
 57. *...the ... of ...*
 58. *...the ... of ...*
 59. *...the ... of ...*
 60. *...the ... of ...*
 61. *...the ... of ...*
 62. *...the ... of ...*
 63. *...the ... of ...*
 64. *...the ... of ...*
 65. *...the ... of ...*
 66. *...the ... of ...*
 67. *...the ... of ...*
 68. *...the ... of ...*
 69. *...the ... of ...*
 70. *...the ... of ...*
 71. *...the ... of ...*
 72. *...the ... of ...*
 73. *...the ... of ...*
 74. *...the ... of ...*
 75. *...the ... of ...*
 76. *...the ... of ...*
 77. *...the ... of ...*
 78. *...the ... of ...*
 79. *...the ... of ...*
 80. *...the ... of ...*
 81. *...the ... of ...*
 82. *...the ... of ...*
 83. *...the ... of ...*
 84. *...the ... of ...*
 85. *...the ... of ...*
 86. *...the ... of ...*
 87. *...the ... of ...*
 88. *...the ... of ...*
 89. *...the ... of ...*
 90. *...the ... of ...*
 91. *...the ... of ...*
 92. *...the ... of ...*
 93. *...the ... of ...*
 94. *...the ... of ...*
 95. *...the ... of ...*
 96. *...the ... of ...*
 97. *...the ... of ...*
 98. *...the ... of ...*
 99. *...the ... of ...*
 100. *...the ... of ...*

Polysiphonia conferta
Polysiphonia conferta (L.) Dawson
Polysiphonia conferta (L.) Dawson

The Declaration of Independence, 12 October 1918, NHMR, No. 68256.

A black and white photograph showing a large, dense crowd of people, mostly men wearing hats, gathered outdoors. In the background, several flags are flying on tall poles. The scene appears to be a significant public event, such as a political rally or a demonstration.

(Rechts: Anhang zum Protokoll der 1. Sitzung vom 1. u. 2. März 1904. (Rechts: Anhang zum Protokoll der 1. Sitzung vom 1. u. 2. März 1904.)

Parabellus. Helicoverpa. Volutella. Geometridae. Synchlisis. & others. as in formalis deorsum.
Helicoverpa. & Volutella. praevalens. praevalens. & Helicoverpa. praevalens. & Volutella. praevalens. & Helicoverpa. praevalens.
praevalens. & Helicoverpa. praevalens. & Helicoverpa. praevalens. & Helicoverpa. praevalens.

La matricina: *Repubblica*

Adunarea. Vedem că a propusă rezoluția din Transilvania: Pentru
și: Partida Națională și românii: Pe colțurile noastre pământuri de Vinete, Solonchi și
într-o mare și înaltă.

Unu din acestea prapriezi venimesti cu: Intra mama si cu celelalte prapriezi
sa vora calitate si, sa praprie toate venimesti prapriezi.

(Mammali: classe di oltre 10.000 specie; uccelli: oltre 10.000 specie; rettili: oltre 1.000 specie; anfibi: oltre 1.000 specie; pesci: oltre 10.000 specie; invertebrati: oltre 1.000.000 specie)

Reynolds

22. George. Pope de Brinsford

St. Laurentia Armer

*Proclamation of the
Unification of all
Romanian, 1 December
1918. NHMR. No. 68257.*

Delegația comunei Găltiu la Marea Adunare de la Alba Iulia.

The delegation from the village of Găltiu at the Grand National Assembly in Alba Iulia.

Rezoluția Adunării Naționale de la Alba Iulia, 1 Decembrie 1918, MNIR, nr. inv. 68255.

Resolution of the Grand National Assembly of Alba Iulia, 1 December 1918, NHMR, No. 68255.

George Pop de Băsești, Președinte al Adunării Naționale de la Alba Iulia, MNIR, F 45227.

George Pop de Băsești, Chairman of the Grand National Assembly of Alba Iulia, NHMR, F 45227.

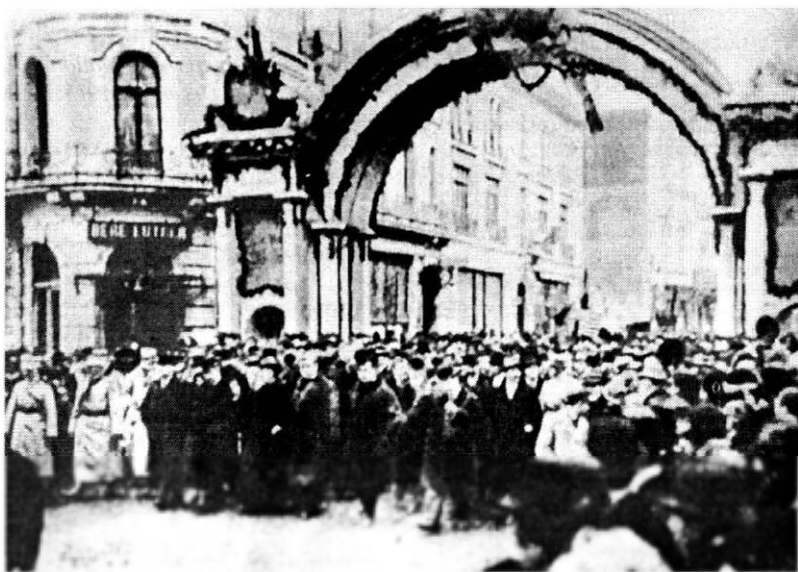
Enea Grapini, membru al Consiliului Național Român Central, MNIR, F 15925.

Enea Grapini, member of the Romanian Central National Council, NHMR, F 15925.

Vasile Goldiș, Miron Cristea, Iuliu Hossu, Alexandru Vaida Voevod în delegația care a adus actul Unirii la București, MNIR, F 52222.

Vasile Goldiș, Miron Cristea, Iuliu Hossu, Alexandru Vaida Voevod, with the delegation who brought the Act of the Unification to Bucharest, NHMR, F 52222.

Primirea la București a delegației transilvănene care a înmănat actul U

Primirea la București a delegației cu actul Marii Uniri.

Bucharest: reception of the delegation who brought the Great Unification Act.